

ΘΕΜΑ 21^ο
(ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, ΠΡΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΝ, 6-8)

Πρὸς δὲ τούτοις κάκεῖνο πᾶσι φανερόν, ὅτι τοῖς μὲν ἐπιδείξεως δεομένοις αἱ πανηγύ-
ρεις ἀρμόττουσιν, — ἐκεῖ γὰρ ἂν τις ἐν πλείστοις τὴν αὐτοῦ δύναμιν διασπείρειεν, —
τοῖς δὲ διαπράξασθαι τι βουλομένοις πρὸς τοῦτον διαλεκτέον ὅστις τάχιστα μέλλει
5 τὰς πράξεις ἐπιτελεῖν τὰς ὑπὸ τοῦ λόγου δηλωθείσας. Εἰ μὲν οὖν μῖα τινι τῶν πόλεων
εἰσηγούμεν, πρὸς τοὺς ἐκείνης προεστῶτας τοὺς λόγους ἂν ἐποιούμεν· ἐπειδὴ δ' ὑπὲρ
τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας παρεσκευάσμαι συμβουλευεῖν, πρὸς τίν' ἂν δικαιότερον
διαλεχθεῖν ἢ πρὸς τὸν πρωτεύοντα τοῦ γένους καὶ μεγίστην ἔχοντα δύναμιν; Καὶ
μὴν οὐδ' ἀκαίρως φανησόμεθα μεμνημένοι περὶ τούτων. Ὅτε μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι
10 τὴν ἀρχὴν εἶχον, οὐ ῥάδιον ἦν ἐπιμεληθῆναι σοι τῶν περὶ τὸν τόπον τὸν ἡμέτερον,
οὐδὲ τούτοις ἐναντία πράττειν ἅμα καὶ Καρχηδονίοις πολεμεῖν· ἐπειδὴ δὲ Λακεδαι-
μόνιοι μὲν οὕτω πράττουσιν ὥστ' ἀγαπᾶν ἦν τὴν χώραν τὴν αὐτῶν ἔχωσιν, ἢ δ' ἡμετέ-
ρα πόλις ἡδέως ἂν αὐτὴν σοι παράσχοι συναγωνιζομένην εἴ τι πράττοις ὑπὲρ τῆς
Ἑλλάδος ἀγαθόν, πῶς ἂν παραπέσοι καλλίων καιρὸς τοῦ νῦν σοι παρόντος;

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 Πρὸς δὲ τούτοις:** ἡ αντωνυμία εἶναι ουδετέρου γένους, 'κοντὰ σ' αὐτὰ – ἐπὶ πλέον', δηλώνει προσθετικό-τητα. **πᾶσι:** δοτική προσωπική. **φανερόν:** ενν. 'ἔστί', κατηγορούμενο με προσωπική σύνταξη και με υποκείμενο το 'ἐκεῖνο'. **ὅτι...ἀρμόττουσιν:** ειδική πρόταση ως επεξήγηση στο προηγούμενο 'ἐκεῖνο'. **τοῖς μὲν ἐπιδείξεως δεομένοις:** το άρθρο με την μτχ. ως δοτική επιρρ. της συνοδείας, 'ἀρμόττων τινί = ταιριάζω με κάποιον – με κάτι'. Η ενδιάμεση γενική του ουσιαστικού είναι αντικείμενο στην μτχ. 'οι δημόσιες εκδηλώσεις ταιριάζουν σ' εκείνους οι οποίοι έχουν ανάγκη τις δημόσιες προβολές'.
- 2 ἐκεῖ:** δηλ. 'ἐν ταῖς πανηγύρεσι'. **ἂν τις...διασπείρειεν:** δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν και μέλλον. **ἐν πλείστοις:** ενν. 'ἀνθρώποις'.
- 3 τοῖς δὲ διαπράξασθαι τι βουλομένοις:** το άρθρο με την μτχ. ως δοτική του ποιητικού αιτίου με το 'διαλεκτέον'. Η αόριστη αντωνυμία σύστοιχο αντικ. στο απαρέμφ. **πρὸς τοῦτον:** το πρόβλημα των αντωνυμιών είναι πως δεν διαπιστώνεται εύκολα η αναφορά τους. Ο μόνος τρόπος για να δείτε πού αναφέρεται, είναι να πάρετε το γένος και τον αριθμό της (όχι απαραίτητα την πτώση της) και να δείτε με ποιά λέξη ταιριάζει. Αυτή θα βρίσκεται είτε πριν, είτε και μετά την αντωνυμία. Εδώ βρίσκεται μετά, και είναι η άλλη αντωνυμία 'ὅστις'. **διαλεκτέον:** το ουδέτερο του ρηματικού επιθέτου 'διαλεκτέος, -α, -ον' σχηματίζει απρόσωπη σύνταξη με το ενν. 'ἔστί'. Τα ρηματικά επίθετα ἔχουν πάντοτε την ἔννοια του 'πρέπει', ἀλλὰ με παθητική σημασία. Ἄλλοτε συντάσσονται προσωπικά με υποκείμενο σε ονομαστική πτώση, και ἄλλοτε ἀπρόσωπα χωρὶς κανένα υποκείμενο, ὅπως ἐδῶ. Τα μεταβατικά ρήματα, δηλ. αὐτὰ που συντάσσονται με αιτιατική πτώση, μποροῦν στο ρηματικό τους επίθετος '-τέος, -τέα, -τέον' να σηματίσουν ὅποια εκ των δυο συντάξεων θέλει ο γράφων, δηλ. εἴτε προσωπική, εἴτε ἀπρόσωπη. Π.χ. στο ρ. 'ἀγαπῶ' ἐπειδὴ συντάσσεται με αιτιατική, μπορεί να λειτουργήσει τόσο η προσωπική σύνταξη του ρηματικού ως 'ἀγαπητέος εἰμι', ὅσο και η ἀπρόσωπη 'ἀγαπητέον ἐστί μοι'. Ὅμως στο ρ. 'διαλέγομαι τινί', ἐπειδὴ εἶναι ἀμετάβατο, λειτουργεῖ μόνο η ἀπρόσωπη σύνταξη του ρηματικού ως 'διαλεκτέον ἐστί = πρέπει να γίνει συζήτηση'. Συνεπῶς ἐδῶ η ἀπρόσωπη σύνταξη

- είναι υποχρεωτική. **ὅστις... μέλλει:** αναφορική πρόταση με ευθεία ανταπόκριση με την προηγούμενη αντωνυμία ‘τούτον’, δηλ. ‘διαλεκτέον <ἐστί> πρὸς τούτον ὅστις...μέλλει = *πρέπει να γίνει μία συζήτηση γι’ αυτόν τον άνθρωπο ο οποίος πρόκειται να...*’.
- 4 **τὰς πράξεις:** αντικείμενο στο ‘ἐπιτελεῖν’. **ἐπιτελεῖν:** αντικείμενο στο ‘μέλλει’. **τὰς ὑπὸ τοῦ λόγου δηλωθείσας:** η έναρθηρη μτχ. ως ουσιαστικό, παράθεση στο ‘πράξεις’, και ο ενδιαμέσος εμπρόθετος του ποιητικού αιτίου. **Εἰ μὲν...εἰσηγούμην:** υποθετική πρόταση. **μιᾶ τινι τῶν πόλεων:** το αριθμητικό ως κατηγορηματικός προσδιορισμός, η αόριστη αντωνυμία αντικ. στο ρ., και η γενική διαιρετική, ‘*αν ἕκαστα εισηγήση σε κάποια ἀπὸ τις πόλεις μοναδική – που να είναι μία*’, κι ὄχι βέβαια ‘*...η οποία είναι μοναδική*’ ἢ ‘*...η οποία είναι μία*’, γι’ αυτό και το αριθμητικό είναι κατηγορ. προσδ. κι ὄχι επιθετικός, διότι αποδίδει μία ιδιότητα που δεν είναι ούτε μόνιμη ούτε σταθερή.
- 5 **πρὸς τοὺς...προεστῶτας:** εμπρ. προσδ. της κατεύθυνσης ‘*σε εκείνους οι οποίοι εξουσιάζουν*’. **ἐκείνης:** ενν. ‘*τῆς πόλεως*’, αντικ. στην μτχ., ‘*προΐσταμαί τινος = εξουσιάζω κάποιον*’. **τοὺς λόγους:** αντικείμενο στο ρ. ‘*ποιοῦμαι τοὺς λόγους = κάνω την ομιλία*’. **ἂν ἐποιούμην:** δυνητική οριστική ιστορικού χρόνου ως απόδοση της υπόθεσης. Ευθύς υποθετικός λόγος του αντίθετου του πραγματικού. **ἐπειδὴ... παρεσκεύασμαι:** αιτιολογική πρόταση.
- 6 **ὑπὲρ τῆς...σωτηρίας:** εμπρόθετος προσδ. της υπεράσπισης. **τῶν Ἑλλήνων:** συντάσσεται με το ‘σωτηρίας’ ως γενική υποκειμενική. **συμβουλεύειν:** τελικό απαρέμφ. ως επιρρηματικό της αναφοράς στο ρ. ‘*εἶμαι προετοιμασμένος σχετικά με το να συμβουλεύω*’. **πρὸς τίν’ ἂν...διαλεχθείην:** κύρια πρόταση, ευθεία ερώτηση με δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν και μέλλον.
- 7 **ἢ πρὸς τὸν πρωτεύοντα:** ‘*πρὸς εκείνον που είναι ο πιο σημαντικός*’, β’ ὅρος συγκρίσεως ἀπὸ το ‘δικαιότερον’. **τοῦ γένους:** γενική διαιρετ. στο ‘πρωτεύοντα’. **καὶ...ἔχοντα:** ενν. ‘*καὶ πρὸς τὸν ἔχοντα*’. **μεγίστην...δύναμιν:** το επίθετο είναι επιθετικός προσδ. και το ουσιαστικό είναι αντικ. στο ‘ἔχοντα’.
- 8 **ἀκαίρως:** με το ‘μεμνημένοι’. **μεμνημένοι:** συνημμένη κατηγορηματική μτχ.
- 9 **ἐπιμεληθῆναί:** υποκ. στην απρ. έκφρ. ‘*ῥάδιον ἦν*’. **σοι:** δοτική προσωπική. **τῶν περὶ τὸν τόπον:** εμπρόθετος προσδιορισμός στον οποίον λείπει το ουσιαστικό που συντάσσεται με το ἄρθρο ‘*τῶν*’, και ενν. ως ‘*πραγμάτων = υποθέσεων*’.
- 10 **οὐδὲ:** ξεκινᾶ καινούργια κύρια πρόταση με ενν. το ρ. ‘*ῥάδιον ἦν*’. **τούτοις:** ενν. ‘*τοῖς Λακεδαιμονίοις*’, δοτική συντασσόμενη με το επίθετο ‘*ἐναντία*’ και δείχνει επιρρηματικά την εχθρική διάθεση. **ἐναντία:** αν και ἀναρθηρο το επίθετο λειτουργεῖ ως αντικείμενο στο ‘*πράττειν*’. Αυτό συμβαίνει ὅταν ενν. ἕνα σύστοιχο αντικείμενο την θέση του οποίου ἔχει πάρει το επίθετο. **πράττειν:** υποκ. στην ενν. απρ. έκφρ. ‘*ῥάδιον ἦν*’. Υποκείμενο του απαρεμφάτου ενν. το ‘*σέ*’. **καὶ:** συνδέει τα δυο απαρέμφατα ‘*πράττειν ~ πολεμεῖν*’. **Καρχηδονίοις:** δοτική που δείχνει την εχθρική διάθεση, ‘*πολεμῶ τινί = πολεμῶ ἐναντίον κάποιου*’. **πολεμεῖν:** υποκ. στην ενν. απρ. έκφρ. Υποκ. του απαρεμφάτου ενν. πάλι το ‘*σέ*’. **ἐπειδὴ δὲ...πράττουσιν:** αιτιολογική πρόταση.
- 11 **ὥστ’ ἀγαπᾶν:** συμπερασματική πρόταση με απαρέμφατο. Η συμπερασματική πρόταση με απαρέμφατο διαφέρει ἀπὸ εκείνη με Οριστική, διότι η Οριστική εμφανίζει το αποτέλεσμα ως δεδομένο, πάγιο και μη αναστρέψιμο, ενώ το απαρέμφατο εμφανίζει το αποτέλεσμα ως επιδιωκόμενο που βρίσκεται συνεχῶς ὑπὸ ἐπιδίωξη, γι’ αυτό και μεταφράζεται πάντοτε με την προσθήκη του ‘*να+ρήμα*’, ‘*ἀγαπῶ = δείχνω προτίμηση, προτιμῶ, ἀρκούμαι*’. **ἦν...ἔχωσιν:** υποθετική πρόταση με απόδοση το απαρέμφατο ‘*ἀγαπᾶν*’, και γι’ αυτόν τον λόγο ο υποθετικός λόγος είναι πλάγιος. Ως ευθύς θα είναι: ‘*ἦν τὴν αὐτῶν χώραν ἔχωσιν, ἀγαπῶσι*’, και δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον. **τὴν χώραν τὴν αὐτῶν:** το έναρθηρο ουσι-

αστικό είναι αντικείμενο στο ρ., και η έναρθη αντωνυμία λειτουργεί ως παράθεση. Η γενική της αντωνυμίας μόνη της είναι γενική κτητική. **ἢ δ' ἡμετέρα...ἄν...παράσχοι:** επίσης δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση με δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν και μέλλον.

12 αὐτήν: αντικείμενο στο ρ., 'αὐτήν = τον εαυτόν της, την ίδια'. **σοι:** συντάσσεται με την μτχ. ως δοτική επιρρ. της συνοδείας 'συναγωνίζομαι τι = συναγωνίζομαι μαζί με κάποιον'. **συναγωνιζομένην:** συνημμένη μτχ. από την αντωνυμία 'αὐτήν' ως κατηγορούμενο του αποτελέσματος. **εἴ τι πράττοις:** υποθετική πρόταση με απόδοση στην αιτιολογική πρόταση με ρ. 'ἄν παράσχοι'. Ο υποθετικός λόγος εκφράζει την απλή σκέψη, αλλά επειδή η απόδοσή του είναι δευτερεύουσα πρόταση, είναι πλάγιος.

13 πῶς ἄν παραπέσοι: κύρια πρόταση, ευθεία ερώτηση με δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν και μέλλον. **καλλίων καιρός:** το επίθετο είναι κατηγορηματικός προσδιορισμός και το ουσιαστικό είναι αντικείμενο στο ρ., 'πῶς είναι δυνατόν να βρεθεί ευκαιρία που να είναι καλύτερη', και όχι '...η οποία είναι καλύτερη'. **τοῦ νῦν...παρόντος:** ενν. 'καιροῦ', γενική συγκριτική από το 'καλλίων'. **σοι:** δοτική ηθική που δείχνει την συμμετοχή του υποκειμένου σε μία δραστηριότητα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Κοντά σ' αυτά κι εκείνο είναι φανερό σε όλους, ότι δηλ. οι δημόσιες συγκεντρώσεις ταιριάζουν σε εκείνους οι οποίοι έχουν ανάγκη την δημόσια διάκριση – γιατί εκεί είναι δυνατόν κάποιος μπροστά σε πολλούς να διαδώσει την ισχύ του – ενώ από εκείνους οι οποίοι θέλουν να κάνουν κάτι, πρέπει να γίνει συζήτηση για εκείνον ο οποίος πρόκειται γρήγορα να πραγματοποιήσει τις πράξεις εκείνες που εκφράστηκαν από την ομιλία. Αν λοιπόν εγώ έκανα πρόταση σε κάποια μοναδική από τις πόλεις, τότε θα έκανα την ομιλία μου για εκείνους οι οποίοι την εξουσιάζουν. Επειδή όμως έχω προετοιμαστεί ώστε να συμβουλευσω για την σωτηρία των Ελλήνων, σε ποιόν είναι δυνατόν να απευθύνω τον λόγο πιο δίκαια παρά σε εκείνον που βρίσκεται στην κορυφή ανάμεσα σε όλη την ομάδα, και έχει την μεγαλύτερη δύναμη; Και πράγματι θα φανούμε ότι δεν κάναμε άκαιρα την υπενθύμιση γι' αυτά τα ζητήματα. Όταν δηλ. οι Λακεδαιμόνιοι είχαν την εξουσία, δεν ήταν εύκολο σε εσένα να φροντίσεις για την περιοχή την δική μας, ούτε να κάνεις ενέργειες εχθρικές εναντίον εκείνων και συγχρόνως να πολεμάς εναντίον των Καρχηδονίων. Επειδή όμως οι Λακεδαιμόνιοι έτσι ακριβώς ενεργούν ώστε να αρκούνται αν κατέχουν την χώρα την δική τους, ενώ η δική μας πόλη ευχαρίστως είναι δυνατόν να προσφέρει τον εαυτό της ώστε να συναγωνίζεται με εσένα, αν εσύ κάνεις κάτι καλό για την Ελλάδα, πώς είναι δυνατόν να βρεθεί ευκαιρία πιο κατάλληλη από αυτήν που σου παρουσιάστηκε τώρα;